

УДК 334.722-022.51:330.34

<https://doi.org/10.31652/2786-6068-2026-7-162-171>

Денис Чернюк

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
здобувач ступеню вищої освіти магістр спеціальності D3 Менеджмент

Оксана Самборська

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри публічно-правових дисциплін
e-mail: o.samborska@vspu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-1911-9138>

ДИНАМІКА РЕЄСТРАЦІЇ ТА ЛІКВІДАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ - ПІДПРИЄМЦІВ ЯК ІНДИКАТОР АДАПТИВНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ ДО МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено аналізу динаміки реєстрації та припинення діяльності фізичних осіб-підприємців в Україні у 2021–2025 роках та оцінюванню адаптаційного потенціалу підприємництва в умовах воєнного стану.

Обґрунтовано, що динаміка відкриття і закриття ФОП є саме індикатором економічної та регуляторної ситуації.

Проаналізовано вплив війни, міграції, зниження купівельної спроможності, податкового навантаження та законодавчих змін на рішення підприємців щодо продовження або припинення діяльності.

Визначено, що найбільша хвиля закриття ФОП спостерігалася на початку 2025 року після відновлення обов'язкової сплати єдиного соціального внеску та запровадження військового збору. Переважно закривалися непрацюючі ФОП першої та другої груп спрощеної системи оподаткування.

Досліджено регіональну та галузеву структуру припинення підприємництва.

Встановлено, що найбільше ФОП закривалися у Києві, Дніпропетровській, Харківській, Одеській та Львівській областях, а найбільш уразливими сферами стали роздрібна й оптова торгівля, ІТ, індивідуальні та інформаційні послуги. Водночас у січні–червні 2026 року відкрито понад 141,4 тис. ФОП, тоді як закрито 102,2 тис., а кількість припинень зменшилася на 36% порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Підприємництво зростало у сфері освіти, роздрібною торгівлі, поштових і кур'єрських послуг, а також у Києві, Дніпропетровській і Львівській областях.

Проаналізовано тривалість існування ФОП. Виявлено, що найдовше функціонують підприємці у складській діяльності, операціях з нерухомістю та ремонті техніки, тоді як найкоротший період характерний для поштової, оптової

торгівлі, освіти та сервісних сфер. Обґрунтовано необхідність удосконалення державної політики підтримки малого підприємництва через передбачуване податкове середовище, доступ до фінансування, грантових і кредитних програм та цифровізацію адміністративних послуг.

Доведено, що поєднання цифрових інструментів, державної підтримки та регуляторної стабільності підвищить стійкість малого бізнесу в умовах війни.

Ключові слова: ліквідація, самозайняті особи, податки, бюджет.

Denis Chernyuk, Oksana Samborska

DYNAMICS OF REGISTRATION AND LIQUIDATION OF NATURAL PERSONS - ENTREPRENEURS AS AN INDICATOR OF ADAPTABILITY OF SMALL BUSINESS TO MACROECONOMIC INDICATORS OF THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY'S ECONOMY

Abstract. The article analyzes the dynamics of registration and termination of individual entrepreneurs (sole proprietorships/FOPs) in Ukraine from 2021 to 2025 and assesses the adaptive potential of entrepreneurship under martial law. It is substantiated that the dynamics of opening and closing sole proprietorships serve as a direct indicator of the economic and regulatory situation. The study examines the impact of the war, migration, declining purchasing power, tax burden, and legislative changes on entrepreneurs' decisions to continue or cease operations. It was established that the largest wave of sole proprietorship closures occurred in early 2025 following the reinstatement of mandatory single social contribution (SSC) payments and the introduction of the military tax. These closures predominantly affected inactive sole proprietorships under the first and second groups of the simplified tax system.

The regional and sectoral structure of business terminations was investigated. It was found that the highest number of sole proprietorship closures occurred in Kyiv, as well as in the Dnipropetrovsk, Kharkiv, Odesa, and Lviv regions. The most vulnerable sectors were retail and wholesale trade, IT, personal services, and information services. At the same time, in January–June 2026, over 141.4 thousand sole proprietorships were registered, compared to 102.2 thousand closures, with terminations decreasing by 36% compared to the same period of the previous year. Entrepreneurial growth was observed in education, retail trade, postal and courier services, particularly in Kyiv, Dnipropetrovsk, and Lviv regions.

The lifespan of sole proprietorships was analyzed. The findings indicate that businesses in warehousing, real estate, and equipment repair operate the longest, whereas the shortest operational lifespans are characteristic of postal services, wholesale trade, education, and service sectors. The necessity of improving state support policies for small businesses through a predictable tax environment, access to financing, grant and loan programs, and the digitalization of administrative services is substantiated. It is proven that combining digital tools, state support, and regulatory stability will enhance small business resilience during wartime.

Keywords: business termination, self-employed individuals, taxes, budget, sole proprietorship, small business resilience, martial law economy.

Постановка проблеми. В умовах правового режиму воєнного стану в Україні інститут фізичних осіб-підприємців (ФОП) опинився в умовах безпрецедентної правової та економічної турбулентності. З одного боку, воєнні дії, руйнування інфраструктури, вимушена міграція та різке падіння купівельної спроможності змусили тисячі підприємців ліквідувати свій бізнес через неможливість ведення господарської діяльності та податковий тиск. З іншого боку, необхідність адаптації до нових реалій, релокація бізнесу, розвиток волонтерського сектору та цифровізація державних послуг (зокрема, через платформу «Дія») спровокували хвилю нових реєстрацій ФОП.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Дослідженню загального стану малого бізнесу, тенденцій закриття та відкриття нових ФОП, а також стратегіям їхнього виживання присвячено праці В. Васюти [1] та М. Кавулі [2]. Автор В. Васюта аналізує макроекономічні чинники бізнес-активності, спираючись на міжнародний досвід трансформації ринків, тоді як у праці М. Кавулі акцентується увага на регіональних аспектах функціонування підприємництва та глибинних проблемах, з якими стикаються ФОП безпосередньо у зонах бойових дій та на відносно безпечних територіях. Важливий аналіз вимушеного переміщення та динаміки появи нових бізнесів у контексті відновлення територіальних громад міститься у науковому огляді О.В. Рудик [3], яка наголошує на гнучкості малого бізнесу та наводить статистику відкриття сотень тисяч нових підприємств у період повномасштабного вторгнення.

Мета статті є аналіз динаміки реєстрації та рекордного закриття фізичних осіб-підприємців починаючи з 2021 року по 2025 рік та оцінка адаптаційного потенціалу малого бізнесу в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Понад 141,4 тисячі нових ФОП відкрились та 102,2 тисячі підприємців закрились в Україні з січня по червень 2026 року, відмічаємо зменшення закриття підприємців на 36% порівняно з аналогічним періодом минулого року. Найактивніше зростало підприємництво у сфері освіти, роздрібної торгівлі та поштових послуг. Серед областей лідерами за приростом створення нових підприємств стали Київ, Дніпропетровщина та Львівщина [9].

До п'ятірки сфер із найбільшим приростом (малий та середній бізнес) увійшли поштова та кур'єрська діяльність (+2 558), операції з нерухомістю (+2 504) та оптова торгівля (+2 391).

Водночас найбільше падіння зафіксоване серед підприємців, які займаються ремонтом комп'ютерів та обладнання (-365 підприємств). Незначне зменшення зафіксовано у сфері охоронних послуг (-35), телекомунікацій (-22), збирання відходів (-19) та оброблення деревини (-17). Найактивніше підприємництво зростало у сфері освіти приріст становив +3 902 відкритих нових підприємств, такий самий приріст зафіксовано у роздрібній торгівлі (+3 596).

Найпривабливішими серед областей України для відкриття підприємницької діяльності стали:

- Київ (+5 058),
- Дніпропетровщина (+4 284),
- Львівщина (+4 254),
- Київщина (+3 756),
- Одещина (+2 955).

Ситуація з війною спричинила скорочення кількості підприємців у прифронтових та окупованих регіонах: Донеччині (-569), Херсонщині (-293) та Луганщині (-93). За спостереженнями, у решті регіонів кількість малих та середніх підприємців лише зростає.

Період найбільшого закриття спостерігаємо на початку 2025 року, причина масових ліквідацій фізичних-осіб підприємців на спрощеній та загальній системах оподаткування, а також самозайняті особи, це відновлення з 01.01.2025 року обов'язкової сплати податку єдиного соціального внеску (далі - ЄСВ). В більшості закривались непрацюючі підприємці 1 та 2 групи, адже для них відновилися довоєнні правила сплати ЄСВ (22% від мінімальної заробітної плати, мінімальний розмір 1760 гривень на місяць) [8].

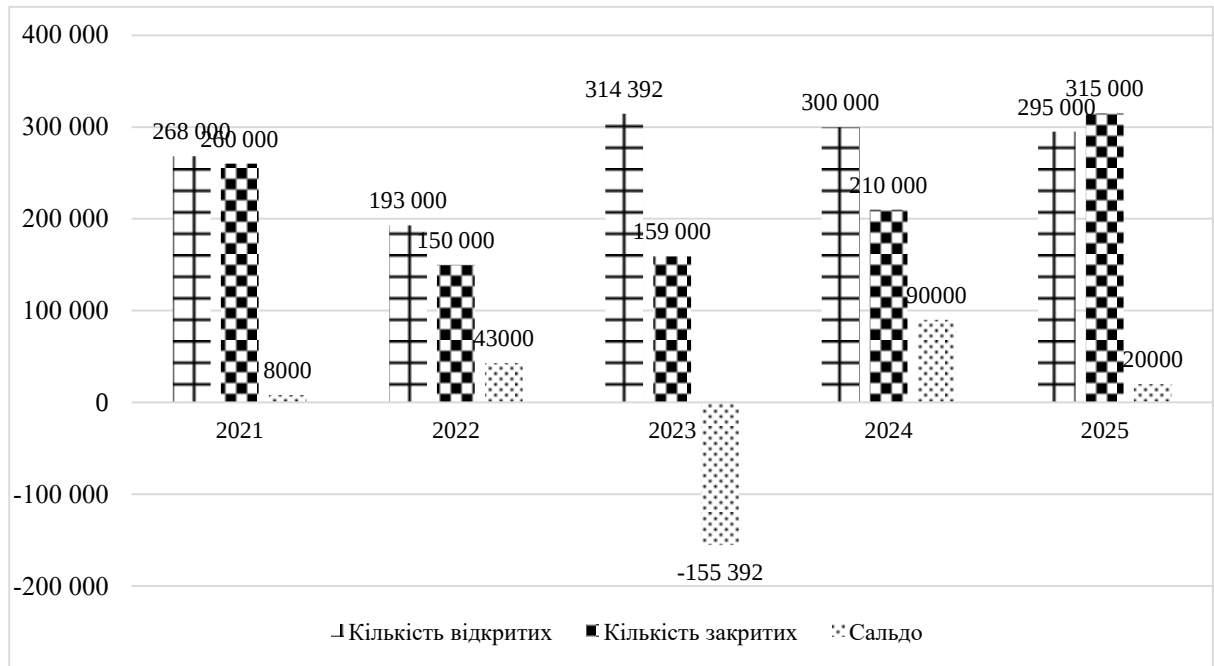
Також був визначений військовий збір від мінімальної заробітної плати на 2025 рік - це 800 гривень на місяць незалежно від того, здійснюють вони діяльність чи ні.

Переглядаючи нові норми прийняті у законодавстві України, відмічаємо, скорочення існуючих фізичних-осіб підприємців, зокрема, 10 жовтня 2024 року Верховна рада ухвалила у другому читанні закон про збільшення податків, ухвалений документ, не передбачав збільшення військового збору для військовослужбовців, що прагнуть займатися підприємницькою діяльністю.

Так, 28 листопада 2024 року президент України підписав закон про підвищення податків, а 1 грудня 2024 року він набув чинності. А вже 18 грудня 2024 року у зв'язку з підвищення податків в Україні припинили діяльність більше 22,5 тисячі підприємців.

Уряду варто уважніше вносити правки до нормативів та законодавчих актів пов'язаних з діяльністю фізичних-осіб підприємців, адже за рахунок сплати податків та надання робочих місць, розбудовується країна навіть у часи повномасштабної війни. За нашими спостереженнями, у 1,6 рази зросли податкові надходження від діяльності підприємців у 2022 році в порівнянні до 2021 року. А вже у 2024 році сума сплачених податкових надходжень становила 1,3 млрд доларів США.

Загалом 126 млрд грн податку сплатили фізичні-особи підприємці за три роки повномасштабної війни в Україні. Сума єдиного податку, що сплачують фізичні-особи підприємці, зростає рік до року, окрім 2022 року.

Джерело: сформовано на основі [4].

Рис. 1. Кількість відкритих та закритих фізичних-осіб підприємців за 2021-2025 роки

Понад 315 тисяч фізичних-осіб підприємців закрились в Україні за 2025 рік за даними Єдиного державного реєстру [5]. Зменшення кількості фізичних осіб-підприємців на 315 тис. у 2025 році (рис.1) спричинило зменшення податкових надходжень до бюджету країни у сумі 554 млн гривень (сплата ЄСВ *315 тис.). Це надзвичайно колосальні суми, що вкрай необхідні для підтримки економічних показників країни у час повномасштабного вторгнення.

Кожен восьмий підприємець, що закрився, працював у місті Києві. В середньому термін існування фізичних-осіб підприємців становить 2,4 року: довгожителами є підприємці, що займаються складською діяльністю, а з найменшим терміном існування виявились підприємці, що займалися кур'єрською доставкою.

За нашими спостереженнями від початку 2025 року закрилось 250 209 фізичних осіб-підприємців в Україні, найскладніший період закриття припав на січень, а після перерви у роботі державних реєстрів, одразу задокументували закриття 59 723 підприємці.

Кожен восьмий підприємець, що закрився у 2025 році, працював у Києві: 32 469, на другому місці Дніпропетровщина - 22 645 підприємців припинили свою діяльність. З невеликим відривом закривались бізнеси на Харківщині (20 481), Одещині (18 714) та Львівщині (16 521).

Таблиця 1. Закриття фізичних осіб - підприємців за 11 місяців 2025 року в Україні

№	Область	Кількість закриття ФОП за 11 місяців 2025 року
1	Одеса	18714
2	Херсон	3757
3	Київ	32469
4	Житомир	6958
5	Суми	5902
6	Донецьк	6688
7	Дніпро	22645
8	Харків	20481
9	Луганськ	842
10	Полтава	9868
11	Запоріжжя	7721
12	Чернігів	6060
13	Рівне	5976
14	Чернівці	5975
15	Івано-Франківськ	6858
16	Хмельницький	9097
17	Львів	16521
18	Тернопіль	5004
19	Закарпаття	5691
20	Волинь	6244
21	Черкаси	6943
22	Кропивницький	5816
23	Київ	16036
24	Миколаїв	7473
25	Вінниця	

Джерело: сформовано на основі [9].

Переглядаючи статистику закритих ФОП в Україні (табл.2), варто відмітити, найбільш вразливими були підприємці, що працюють у роздрібній торгівлі - на них припадає третина закритих бізнесів (77 705), в середньому термін існування складав менше трьох років. Ще 16 909 підприємців у сфері оптової торгівлі припинили свою роботу у 2025 році - такі підприємці пропрацювали лише рік. Другою за кількістю закриття підприємств стала ІТ-сфера, а це 28 668 або кожен дев'ятий підприємець вимушено закривав своє підприємство, тривалість існування такого підприємства становила 3 роки 11 місяців.

Таблиця 2. Кількість закритих ФОП в Україні за категоріями у грудні 2025 році

№	Категорія	Кількість закритих підприємств
1	Роздрібна торгівля	77 705
2	Комп'ютерне програмування	28 668
3	Інші індивідуальні послуги	17 091
4	Оптова торгівля	16 909
5	Кафе та ресторани	11 550
6	Інформаційні послуги	11 475
7	Транспорт	10 121
8	Торгівля автотранспортом	6 059
9	Рекламна діяльність	5 079
10	Інше	65 552

Джерело: сформовано на основі [9].

Найбільше закритих підприємств зафіксували у сфері роздрібною торгівлі – припадає близько третини всіх припинених ФОП, такі бізнеси зазвичай працюють менш ніж три роки. Ще майже 17 тисяч підприємців припинили діяльність в оптовій торгівлі, де середня тривалість роботи становить трохи більше року.

Найстійкішими за тривалістю існування підприємства виявилися ФОП у сфері складської діяльності - вони працюють понад шість років. Майже стільки ж утримуються підприємці, які займаються операціями з нерухомістю та ремонтом техніки. Замикають трійцю бізнеси у сфері ремонту техніки, зокрема, побутової: 5 років і 9 місяців.

Таблиця 3. Середній термін існування ФОП у роках

№		Роки
1	Складське господарство	6,1
2	Нерухомість	5,9
3	Ремонт комп'ютерів	5,8
4	Оброблення деревини	5,5
5	ІТ-сфера	3,9
6	Торгівля автомобілями	3,6
7	Оренда та прокат	3,5
8	Фінансові послуги і страхування	3,3
9	Архітектура	3,3
10	Виробництво одягу	3,3
11	Сільське господарство	3
12	Наземний і трубопровідний транспорт	2,8
13	Роздрібна торгівля	2,8

Продовження таблиці 3

№		Роки
14	Спеціальні будівельні роботи	2,5
15	Право та бухгалтерія	2,4
16	Будівництво будівель	2,3
17	Обслуговування будинків	2,2
18	Охорона здоров'я	2,1
19	Сфера харчування	2,1
20	Інша професійна діяльність	1,9
21	Діяльність хед-офісів	1,9
22	Інші індивідуальні послуги	1,8
23	Реклама	1,7
24	Інформаційні послуги	1,7
25	Спорт та відпочинок	1,6
26	Творчість та мистецтво	1,4
27	HoReCa	1,4
28	Соціальна допомога	1,3
29	Освіта	1,1
30	Оптова торгівля	1,1
31	Адміністративна діяльність	0,8
32	Пошта	0,5

Джерело: сформовано на основі [7].

Висновки. Динаміка реєстрації та ліквідації фізичних осіб – підприємців є чутливим барометром та випереджаючим індикатором стану національної економіки. Завдяки високій мобільності та мінімальним капіталовкладенням малий бізнес реагує на макроекономічні коливання та регуляторні зміни значно швидше, ніж середні чи великі підприємства.

У періоди економічного зростання динаміка реєстрацій ФОП має висхідний характер, тоді як макроекономічна нестабільність, падіння купівельної спроможності та посилення фіскального тиску провокують хвилі ліквідацій.

1. Вплив цифровізації та державної підтримки. Суттєвим чинником, що знижує бар'єри для входу на ринок та підвищує адаптивність ФОП, є цифровізація адміністративних процесів (зокрема, «Дія»). Доступність швидкої реєстрації та закриття бізнесу у поєднанні з програмами мікрокредитування (наприклад, «5-7-9%») та грантовою підтримкою.

2. Орієнтири для державної політики. Для збереження стабільності цього сектору державна економічна політика має змістити фокус із фіскального контролю на стимулювання життєздатності малого бізнесу. Це передбачає збереження прогнозованого податкового ландшафту, розширення доступу до дешевого капіталу та розвиток програм інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Васюта В. В. Українське підприємництво в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. 2025. Т. 92. № 1. С. 181-186.
2. Два роки і чотири місяці працює пересічний фоп в Україні. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fops-midage-2025> (дата звернення: 17.05.2026).
3. Закриттів ФОПів в Україні поменшало на третину: у яких сферах відкривають бізнес. URL: <https://delo.ua/news/zakrittiv-fopiv-v-ukrayini-pomensalo-na-tretinu-u-yakix-sferax-vidkrivayut-biznes-468422/> (дата звернення: 09.05.2026).
4. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: <https://nais.gov.ua/p/ediniy-derjavniy-reestr-yuridichnih-osib-fizichnih-osib-pidpriemtsiv-ta-gromadskih-formuvan> (дата звернення: 19.05.2026).
5. Кавуля М. С. Проблеми підприємництва у період воєнного стану: кваліфікаційна робота бакалавра зі спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / *Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*. Чернівці, 2025. 64 с.
6. Офіційний сайт. Головного управління ДПС у Київській області. URL: <https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/879742.html> (дата звернення: 09.05.2026).
7. Рудик О. В. Діяльність малих підприємств у період повномасштабного вторгнення у контексті відновлення територіальних громад. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 6. С. 87-94.
8. У 2024 році українці закрили рекордну за п'ять років кількість ФОПів-майже 210 тисяч. URL: <https://youcontrol.market/blog/u-2024-ukrayintsi-zakrili-riekordnu-za-5-rokiv-kilkist-fopiv-maizhie-210-tisiach/> (дата звернення: 09.05.2026).

References:

1. Vasyuta, V.V. (2025). Ukrayins'ke pidpryyemnytstvo v umovakh viyny [Ukrainian Entrepreneurship Amidst the War]. *Halyts'kyi ekonomichnyy visnyk*. Vol. 92 (1). Ss. 181-186. [in Ukrainian].
2. Dva roky i chotyry misyatsi pratsyuye peresichnyy fop v Ukrayini [The average individual entrepreneur in Ukraine operates for two years and four months] (2025). Retrieved from: <https://opendatabot.ua/analytics/fops-midage-2025> [in Ukrainian].
3. Zakryttiv FOPIv v Ukrayini pomenshalo na tretynu: u yakykh sferakh vidkryvayut' biznes [Closures of individual entrepreneurs in Ukraine have dropped by a third: sectors where businesses are being opened]. Retrieved from: <https://delo.ua/news/zakrittiv-fopiv-v-ukrayini-pomensalo-na-tretinu-u-yakix-sferax-vidkrivayut-biznes-468422/> [in Ukrainian].
4. Yedynyy derzhavnyy reyestr yurydychnykh osib, fizychnykh osib-pidpryyemtsiv ta hromads'kykh formuvan' [Unified State Register of Legal Entities, Individual Entrepreneurs, and Public Formations]. Retrieved from: <https://nais.gov.ua/p/ediniy-derjavniy-reestr-yuridichnih-osib-fizichnih-osib-pidpriemtsiv-ta-gromadskih-formuvan> [in Ukrainian].
5. Kavulya, M.S. (2025). Problemy pidpryyemnytstva u period voyennoho stanu: kvalifikatsiyna robota bakalavra zi spets. 076 «Pidpryyemnytstvo, torhivlya ta birzhova diyal'nist'» [Entrepreneurship Challenges During Martial Law: Bachelor's Thesis (Specialty 076 «Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity»)]. *Chernivets'kyi natsional'nyy universytet imeni Yuriya Fed'kovycha*. Chernivtsi. 64 p. [in Ukrainian].
6. Ofitsiyyny sayt. Holovnoho upravlinnya DPS u Kyivs'kiy oblasti [Official website of the Main Directorate of the State Tax Service in Kyiv Oblast]. Retrieved from: <https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/879742.html> [in Ukrainian].
7. Rudyk, O.V. (2024). Diyal'nist' malykh pidpryyemstv u period povnomasshtabnoho vtorhnennya u konteksti vidnovlennya terytorial'nykh hromad [Small Business Operations During the Full-Scale Invasion in the Context of Territorial Community Recovery]. *Ekonomika: realiyi chasu*. 6. Ss. 87-94. [in Ukrainian].

8. U 2024 rotsi ukrayintsi zakryly rekordnu za p"yat' rokiv kil'kist' FOPiv-mayzhe 210 tysyach [In 2024, Ukrainians closed a record number of sole proprietorships (FOPs) in five years-nearly 210,000.]. (2024). Retrieved from: <https://youcontrol.market/blog/u-2024-ukrayintsi-zakrili-riekordnu-za-5-rokiv-kilkist-fopiv-maizhie-210-tisiach/> [in Ukrainian].

